

RIVO

BIBLIOTHEEK
RIJKSINSTITUUT VOOR
VISSERIJONDERZOEK

RIVO rapport CA 85-07

Kunnen schieralen dezelfde vetgehalten
bereiken ongeacht hun geslacht?

Mw. drs. M.A.T. Kerkhoff

CA 85-07

RIJKSINSTITUUT VOOR VISSERIJONDERZOEK
TJMUIDEN

RIJKSINSTITUUT VOOR VISSERIJONDERZOEK

Haringkade 1 - Postbus 68 - IJmuiden - Tel. (02550) 3 16 14

Afdeling: MILIEU-ONDERZOEK

Rapport: RIVO rapport CA 85-07
Kunnen schieralen dezelfde vetgehalten bereiken ongeacht hun geslacht?

Auteur: Mw. drs. M.A.T. Kerkhoff

Project: 7133

Projectleider: Mw. drs. M.A.T. Kerkhoff

Datum van verschijnen: december 1985

Inhoud:	<u>Pag.</u>
1. Samenvatting.	2
2. Inleiding.	2
3. Monsternamen en methoden.	2
4. Resultaten en discussie.	3
5. Conclusie.	3
6. Literatuur.	3
Figuur en tabellen.	

DIT RAPPORT MAG NIET GECITEERD WORDEN ZONDER TOESTEMMING VAN DE DIRECTEUR VAN HET R.I.V.O.

MAK/vdW

2291036

KUNNEN SCHIERALEN DEZELFDE VETGEHALTEN BEREIKEN ONGEACHT HUN GESLACHT?

Mw. drs. M.A.T. Kerkhoff

1. SAMENVATTING

Nader onderzoek naar het vetgehalte van aal uit het Grevelingenmeer heeft aangetoond, dat voor de vrouwelijke rode aal een lineaire toename van het vetgehalte bij toename van de lengte optreedt (9,8 g/kg per 2-cm-lengte klasse). Vrouwelijke en mannelijke schieraal blijken evenhoge vetgehalten (> 240 g/kg) te hebben. Alleen bereiken de vrouwelijke exemplaren deze waarden pas bij een veel grotere lengte dan hun mannelijke soortgenoten.

2. INLEIDING

Sinds 1978 is op de afdeling Biologisch Onderzoek Zoetwatervisserij onderzoek verricht naar de conditiefactor, de geslachtsverhouding en het vetgehalte in spierweefsel van rode aal in een 20-tal Nederlandse zoete en zoute wateren.

De geslachtelijke samenstelling van een aalpopulatie blijkt sterk afhankelijk te zijn van de vangplaats en kan van jaar tot jaar verschillen. In zoute wateren bestaat het aalbestand voornamelijk uit vrouwtjes, terwijl in de meeste zoete wateren beide geslachten vertegenwoordigd zijn. De sterk uiteenlopende gemiddelde vetgehalten - van 23 g/kg tot meer dan 300 g/kg - worden in belangrijke mate bepaald door de geslachtelijke samenstelling van de aalpopulatie. In de lengteklasse 30-34 cm is het vetgehalte van mannelijke aal circa 2,5 x zo hoog als dat van vrouwelijke aal (W. Heermans en J. van Willigen, 1980, 1981, 1983, 1984).

Mannelijke aal wordt over het algemeen niet langer dan 40 cm en reeds vanaf een lengte van 38 cm neemt hun aantal belangrijk af, omdat de meeste al gevangen zijn of als schieraal naar zee getrokken.

Vrouwelijke aal daarentegen wordt pas schier bij een veel grotere lengte (55-85 cm). Aangezien de kwaliteit van aal in belangrijke mate bepaald wordt door het vetgehalte is het interessant om te weten of de vrouwelijke schieraal net zulke lage vetgehalten heeft als de vrouwelijke rode aal of dezelfde hoge vetgehalten kan bereiken als mannelijke schieraal. Om deze bij het beleid levende vraag te kunnen beantwoorden werd in 1983-1984 een onderzoek verricht naar de vetgehalten van voornamelijk vrouwelijke aal, waarvoor het zoute Grevelingenmeer als monstergebied werd uitgekozen.

3. MONSTERNAME EN METHODEN

De aal werd op 13 september en 3 oktober 1983 door een beroepsvisser met staanfuiken gevangen in het Grevelingenmeer. Door de afdeling Biologisch Onderzoek Zoetwatervisserij werden de lengte, het gewicht, het geslacht en de geslachtsrijpheid van alle verzamelde alen bepaald (W. Heermans, J. van Willigen, 1981). Ten behoeve van de vetbepalingen werden de alen verdeeld in 3 groepen: vrouwelijke rode aal, vrouwelijke schieraal en mannelijke schieraal. Iedere groep werd verder ingedeeld in 2-cm-klassen te beginnen bij 28 cm. Per 2-cm-klasse werd een homogenaat gemaakt door van iedere aal 5 g visvlees te nemen en het visvlees van alle alen in die klasse te homogeniseren. In alle homogenaten werd het totaal-vetgehalte bepaald volgens de methode van Bligh en Dyer (1959). De vetbepalingen geschieden in duplo (J. de Boer, 1984).

4. RESULTATEN EN DISCUSSIE

In het totaal waren 173 vrouwelijke rode aalen, 96 vrouwelijke schieralen en 53 mannelijke schieralen bij het onderzoek betrokken. De tabellen 1.1, 1.2 en 1.3 geven de lengten en gewichten van de afzonderlijke aalen en de wijze, waarop de klassenindeling tot stand gekomen is. In tabel 2 worden voor de verschillende aalgroepen de vetgehalten per 2-cm-lengte klasse gegeven. Dezelfde resultaten zijn in figuur 1 grafisch weergegeven.

Duidelijk is te zien, dat voor rode aal bij toename van de lengte een toename van het vetgehalte optreedt. Ook P. Coenradi (1983) heeft deze toename bij aal waargenomen. Tussen de beide parameters bestaat een lineaire correlatie ("vetgehalte" = $-147 + 4,9$ "lengte") met een correlatie coëfficiënt van 0,91, die neerkomt op een toename van het vetgehalte met 9,8 g/kg per 2-cm-lengte klasse.

De vetgehalten van de mannelijke (gem. 262 g/kg) en de vrouwelijke (gem. 251 g/kg) schieralen blijken vrijwel gelijk te zijn, zodat geconcludeerd kan worden, dat schieraal ongeacht het geslacht een vetgehalte van 240 g/kg of meer kan bereiken. De vrouwelijke exemplaren bereiken deze waarde pas bij een lengte van 50 - 95 cm, terwijl mannelijke aal deze waarde al bij 32 - 34 cm lengte kan hebben.

5. CONCLUSIES

- Bij vrouwelijke rode aal uit het Grevelingenmeer neemt het vetgehalte lineair met de lengte toe (9,8 g/kg per 2-cm-lengte klasse).
- Mannelijke en vrouwelijke schieralen uit het Grevelingenmeer bereiken beide vetgehalten van 240 g/kg of meer, waarbij moet worden opgemerkt, dat de vrouwelijke exemplaren deze waarden pas bij een veel grotere lengte bereiken dan hun mannelijke soortgenoten.

6. LITERATUUR

- Bligh, E.G., W.J. Dyer (1959). A rapid method of total lipid extraction and purification.
Can.J.Biochem.Physiol., 37, 911-917.
- Boer, J. de (1984). Analyse voorschrift 84.05 - Bepaling van het vetgehalte in vis volgens "Bligh and Dyer".
- Coenradi, P. (1983). Onderzoek naar relaties tussen PCB-gehalten en enkele visparameters van aal uit 4 Nederlandse wateren.
Student verslag juli 1983.
- Heermans, W., J.A. van Willigen (1980). Onderzoek naar de conditiefactor, de geslachtsverhouding en het vetgehalte van spierweefsel van rode aal in enige zoet en zoute wateren.
RIVO-rapport ZA 80-01.
- Heermans, W., J.A. van Willigen (1981). Onderzoek naar de conditiefactor, geslachtsverhouding, vetgehalte en gewicht van rode aal in enige zoete en zoute Nederlandse wateren.
RIVO-rapport ZA 81-01.
- Heermans, W., J.A. van Willigen (1983). Tussentijds verslag betreffende een onderzoek naar rode fuikaal uit enkele Friese meren.
RIVO-rapport ZA 83-01.
- Heermans, W., J.A. van Willigen (1984). Voortgangsverslag van onderzoek naar rode fuikaal uit enkele Friese meren.
RIVO-rapport ZA 84-01.

Tabel 1.1. Gewichten en lengten van vrouwelijke rode aal uit het Grevelingenmeer (14 september 1983), ingedeeld in 2-cm-lengte klassen.

lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)	lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)
28,0 - 29,9	28,1	32	38,0 - 39,9	38,0	87
	28,2	28		38,2	86
	28,6	38		38,2	97
	28,7	36		38,7	91
	28,8	35		38,7	88
	29,1	37		38,8	94
	29,3	40		39,1	97
	29,7	42		39,2	86
	29,8	40		39,6	91
	29,8	40		39,8	98
	29,9	50		40,0 - 41,9	40,1
30,0 - 31,9	30,1	42	40,1		117
	30,2	45	40,1		120
	30,2	41	40,2		104
	30,3	43	40,5		106
	30,5	55	40,6		98
	30,9	49	40,6		104
	31,0	52	41,0		105
	31,0	49	41,0		108
	31,1	43	41,8		122
	31,8	44	42,0 - 43,9		42,1
	32,0 - 33,9	32,1		54	42,1
32,2		47		42,2	139
32,2		43		42,7	101
32,2		58		42,7	143
32,4		55		43,0	141
32,6		51		43,4	148
32,7		60		43,5	137
33,0		51		43,5	109
33,4		59		43,6	139
33,8		53		44,0 - 45,9	44,0
34,0 - 35,9		34,4	66		44,5
	34,4	61	44,6		124
	34,6	50	44,7		154
	34,6	65	44,8		133
	34,6	72	45,5		115
	34,9	65	45,6		135
	35,0	63	45,6		151
	35,0	65	45,7		145
	35,4	77	45,9		154
	35,5	77	46 - 47,9		46,1
	36,0	66		46,3	150
36,0 - 37,9	36,1	76		46,4	165
	36,3	73		46,8	173
	36,7	84		47,0	174
	36,7	74		47,2	166
	37,1	77		47,3	179
	37,1	84		47,4	160
	37,6	79		47,4	172
	37,7	86		47,7	169
	37,9	80			

lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)	lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)
48,0 - 49,9	48,0	187	60,0 - 61,9	60,0	449
	48,2	184		60,3	386
	48,2	188	61,6	347	
	48,3	154	61,6	374	
	48,8	189	62,0 - 63,9	62,0	525
	49,1	190		62,6	437
	49,3	191		64,0 - 65,9	64,4
	49,3	192	64,7		464
	49,6	207	65,0		659
50,0 - 51,9	50,3	220	65,5		480
	50,4	221	65,5		495
	50,8	157	66,0 - 67,9	66,8	666
	50,8	201		67,0	604
	50,8	253		67,6	771
	51,1	233		67,7	653
	51,2	211	68,0 - 69,9	68,2	583
	51,2	226		68,8	618
	51,5	224		70,0 - 71,9	70,5
51,6	226	71,3	602		
51,8	218	71,4	825		
52,0 - 53,9	52,3	234	72,0 - 73,9	73,2	700
	52,7	229		73,2	796
	52,7	268	74,0 - 75,9	74,0	798
	52,8	247		74,3	689
	52,8	258		75,4	840
	53,2	247			
	53,2	263			
	53,3	258			
	53,4	268			
53,5	291				
54,0 - 55,9	54,6	209			
	55,2	308			
	55,3	289			
	55,5	276			
	55,6	287			
	55,6	307			
56,0 - 57,9	55,6	340			
	56,1	287			
	56,4	325			
	56,7	314			
	57,2	346			
57,4	363				
58,0 - 59,9	58,2	364			
	59,3	311			
	59,5	383			
	59,8	326			
	59,9	386			

Tabel 1.2. Gewichten en lengten van vrouwelijke schieraal uit het Grevelingenmeer (14 september en 3 oktober 1983), ingedeeld in 2-cm-lengte klassen.

lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)	lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)
42,0 - 43,9	43,6	160	66,0 - 67,9	66,0 *	581
44,0 - 45,9	-			66,2	670
46,0 - 47,9	-			66,3	588
48,0 - 49,9	48,2	200		66,8	559
50,0 - 51,9	50,0	166		67,0	583
52,0 - 53,9	52,0 *	314	68,0 - 69,9	67,0	602
	53,0	315		67,0	744
	53,0 *	332		68,0	723
54,0 - 55,9	55,0 *	308		69,2	738
	55,5	356		69,7	691
56,0 - 57,9	56,0 *	358	70,0 - 71,9	69,7	834
	56,0 *	367		70,4	712
	57,0 *	382		70,4	753
	57,6	429		70,5	745
	57,7	348		70,6	775
58,0 - 59,9	58,0	321		70,7	793
	58,0 *	391		71,0	747
	58,0 *	449		71,9	810
	59,0 *	355	72,0 - 73,9	71,9	810
60,0 - 61,9	60,7	398		72,4	858
	60,8	470		72,6	800
	60,8	497		72,7	645
	60,8	569		72,9	835
	61,3	526		73,6	753
	61,5	563		73,7	965
62,0 - 63,9	62,2	464		73,7	1068
	62,5	472	74,0 - 75,9	74,0 *	1047
	62,8	404		74,2	917
	62,8	569		75,0	985
	63,6	543		75,3	773
	63,8	511		75,5	931
64,0 - 65,9	64,5	582	76,0 - 77,9	75,6	1003
	65,2	543		76,2	1164
	65,3	449		77,0	1154
	65,3	750		77,0	1157
				77,3	865
				77,6	1018
				77,7	906

lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)	lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)
78,0 - 79,9	78,0 *	942	84,0 - 85,9	84,0	1305
	78,0	965		85,0	1222
	78,0 *	1211		85,0	1251
	79,0	1025		85,0	1443
	79,0 *	1033		85,2	1371
80,0 - 81,9	79,3	1125	86,0 - 87,9	-	
	80,0	1058	88,0 - 89,9	88,0	1413
	80,0	1064		88,0	1559
	80,4	965		89,0	1316
	80,5	884		89,5	1515
81,0	1246				
82,0 - 83,9	82,0	1049	90,0 - 91,9	91,0 *	1648
	82,0	1358	92,0 - 93,9	93,0	1333
	83,0	1137			
	83,0	1179			

* Monstername 3 oktober 1983.

Tabel 1.3. Gewichten en lengten van mannelijke schieraal uit het Grevelingenmeer (14 september 1983), ingedeeld in 2-cm-lengte klassen.

lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)	lengte-klasse (cm)	lengte (cm)	gewicht (g)
34,0 - 35,9	35,1	77	40,0 - 41,9	40,5	117
	35,3	76		40,5	128
	35,3	79		40,7	130
	35,4	79		40,8	121
	35,4	82		41,0	119
	35,5	77		41,1	140
	35,6	72		41,2	145
	35,6	78		41,3	143
	35,7	77		41,7	139
	35,7	80		41,9	128
36,0 - 37,9	36,0	94	42,0 - 43,9	42,1	130
	36,1	93		42,2	128
	36,2	83		42,2	130
	36,8	93		42,2	142
	37,0	83		42,3	126
	37,3	103		42,6	136
	37,5	85		43,1	126
	37,5	97		43,2	147
	37,5	98		43,5	139
	37,6	94		44,0 - 45,9	44,3
38,0 - 39,9	38,1	109	44,9		152
	38,2	93	45,7		158
	38,2	110	46,0 - 47,9	47,2	185
	38,4	110			
	38,6	101			
	39,0	109			
	39,2	125			
	39,2	124			
	39,3	125			
	39,3	128			

Tabel 2. Gemiddelde vetgehalten (g/kg) in vrouwelijke rode aal, en vrouwelijke en mannelijke schieraal uit het Grevelingenmeer, ingedeeld in 2-cm-lengte klassen.

lengte klasse (cm)	rode aal ♀		schieraal ♀		schieraal ♂	
	vetgehalte	aantal	vetgehalte	aantal	vetgehalte	aantal
28,0 - 29,9	22	11				
30,3 - 31,9	21	10				
32,0 - 33,9	18	10				
34,0 - 35,9	38	10			241	10
36,0 - 37,9	16	10			240	10
38,0 - 39,9	51	10			275	10
40,0 - 41,9	35	10			270	10
42,0 - 43,9	107	10	112	1	277	9
44,0 - 45,9	72	10			274	3
46,0 - 47,9	45	10			296	1
48,0 - 49,9	88	9	102	1		
50,0 - 51,9	77	11	176	1		
52,0 - 53,9	116	10	246	3		
54,0 - 55,9	106	7	243	2		
56,0 - 57,9	46	5	275	5		
58,0 - 59,9	153	5	260	4		
60,0 - 61,9	163	4	247	6		
62,0 - 63,9	211	2	248	6		
64,0 - 65,9	191	5	246	4		
66,0 - 67,9	248	4	238	7		
68,0 - 69,9	154	2	236	4		
70,0 - 71,9	217	3	264	7		
72,0 - 73,9	190	2	267	7		
74,0 - 75,9	238	3	244	6		
76,0 - 77,9			267	6		
78,0 - 79,9			254	6		
80,0 - 81,9			263	5		
82,0 - 83,9			276	4		
84,0 - 85,9			247	5		
86,0 - 87,9						
88,0 - 89,9			252	4		
90,0 - 91,9			260	1		
92,0 - 93,9			293	1		

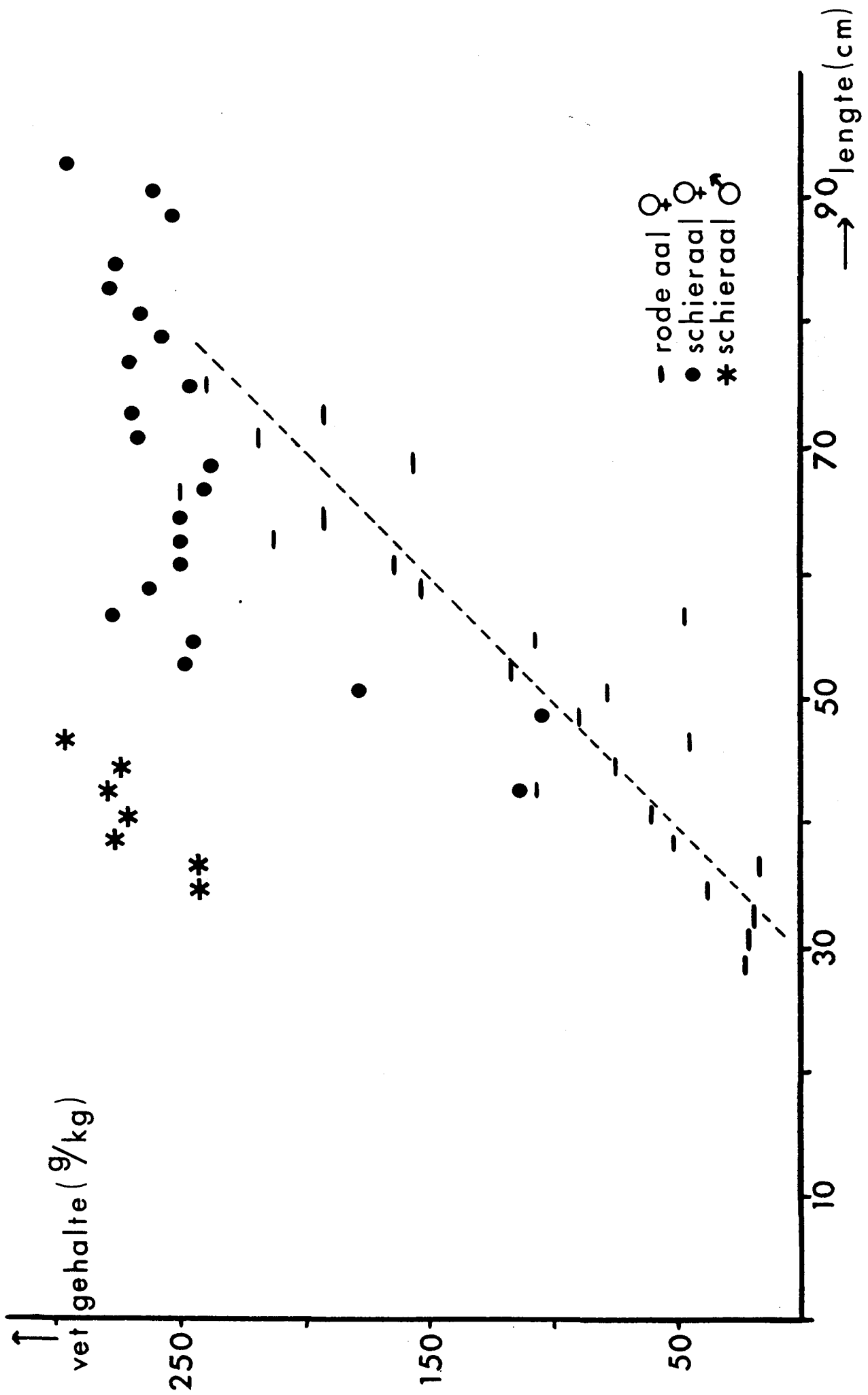

Fig. 1. De relatie tussen de lengte en het vetgehalte van aal uit het Grevelingenmeer (1983).